

**Огляд ринку
сільського господарства України
за 9 місяців 2013 року**

Аналітичний департамент Національного рейтингового агентства «Рюрік» проаналізував статистичну інформацію ринку сільського господарства України за 9 місяців 2013 року, а саме стан сільського господарства у рослинництві та тваринництві за показниками посівних площ, зібраного врожаю, поголів'ям худоби, обсягами виробництва та динаміки цін на основні види продукції.

Сприятливі кліматичні умови і якісні земельні ресурси зумовлюють значний потенціал агропромислового комплексу України. Продукція сільського господарства є ресурсною складовою виробництва у різних галузях національного господарства, а у харчовій промисловості – її основою. Від ступеня насичення ринку продовольчими товарами сільськогосподарської переробки, їхньої якості та ціни (доступності) залежить забезпечення населення продуктами харчування, що в свою чергу є однією з основних задач виробництва.

Рослинництво. Оскільки Україна є провідним експортером зернових у світі – входить в 10-ку найбільших експортерів пшениці і 3-ку експортерів фуражних зернових – розвиток галузі, значною мірою, зумовлений світовими тенденціями. Основним фундаментальним фактором, що визначає динаміку галузі, є зростання попиту на с/г продукцію внаслідок збільшення кількості та рівня життя населення в світі, зокрема у країнах, що розвиваються. Попит на продукцію рослинництва формують безпосередньо харчова промисловість, а також тваринництво та виробництво енергії з біомаси. Це призводить до підвищення цін на с/г продукцію, а також стимулює укрупнення й інтенсифікацію ведення господарства, інвестиції в підвищення ефективності та урожайності.

У січні-вересні 2013 року індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з відповідним періодом 2012 року зріс на 3,0%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – на 1,8%, а в господарствах населення – на 3,9%. За 9 місяців поточного року індекс обсягу виробництва продукції рослинництва порівняно з відповідним періодом 2012 року становив 119,8%, у т.ч. в аграрних підприємствах – 133,4%, у господарствах населення – 109,6%. Детальніше на рис. 1.1.

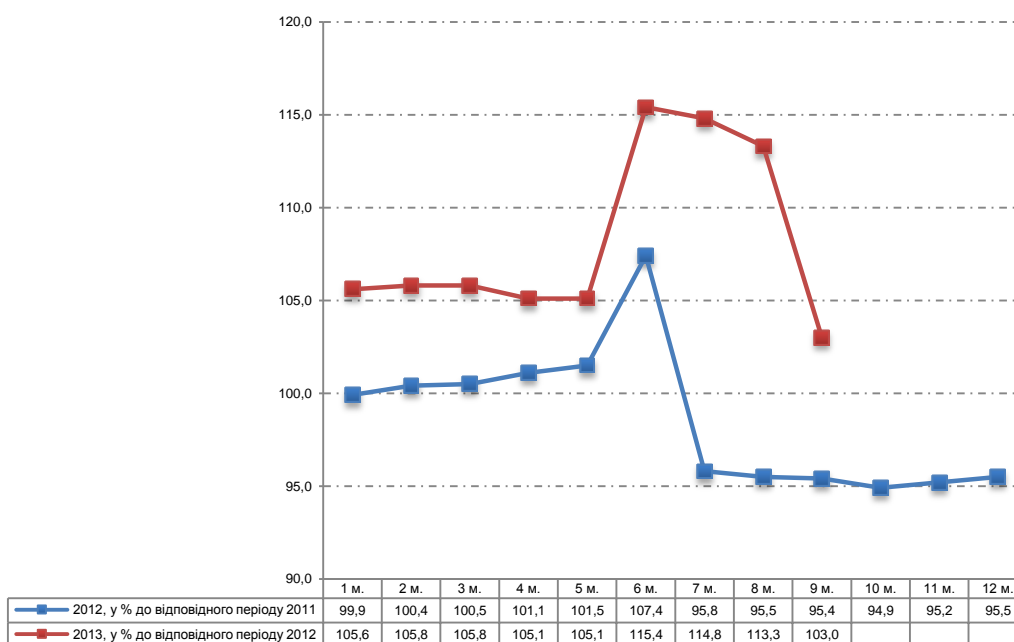

Рис. 1.1. Динаміка обсягу сільськогосподарського виробництва у 2013 році, %

Зважаючи на фактор сезонності, притаманний аграрному сектору, після досягнення піку у червні (115,4% у 2013 році, 107,4% у 2012 році), обсяг сільськогосподарського виробництва за результатами 9 місяців суттєво зменшувався (103,0% у 2013 році, 95,4% у 2012 році).

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва в Україні наведена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Динаміка виробництва основних сільськогосподарських культур в Україні

	2009	2010	2011	2012	9 міс. 2013
Зернові та зернобобові культури (у початково оприбуткованій вазі)	46 028,3	39 270,9	56 746,8	46 173,1	38 440,9
Цукрові буряки (фабричні)	10 067,5	13 749,2	18 740,5	18 283,6	1 641,1
Насіння соняшнику (у початково оприбуткованій вазі)	6 364,0	6 771,5	8 670,5	8 366,8	5 137,5
Картопля	19 666,1	18 704,8	24 247,7	23 250,1	21 605,6
Овочі відкритого ґрунту	8 341,0	8 122,4	9 832,9	10 014,0	7 249,1

Під урожай у 2013 році сільськогосподарські культури було посіяно на площі 28,1 млн. га, з них в аграрних підприємствах – на 19,6 млн. га (69,8% загальних площ), у господарствах населення – на 8,5 млн. га (30,2%). Більш детально посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2013 року у розрізі культур наведено на рис. 1.2.

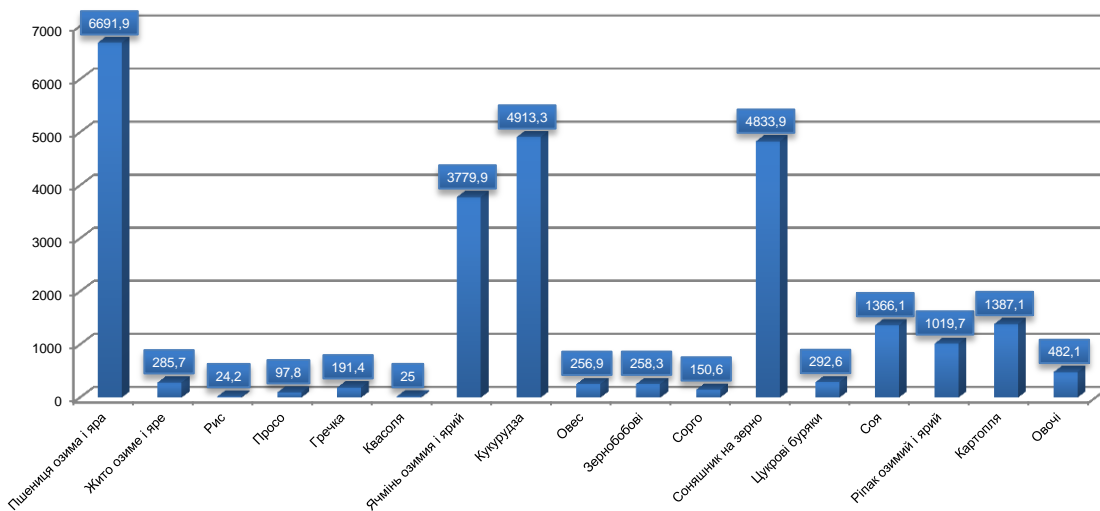

Рис. 1.2. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2013 року, тис. га

Основними культурами, під які було освоєно посівні площі, є: пшениця озима та яра – 6 691,9 тис. га, що становить 26,08% посівних площ, кукурудзи – 4 913,3 тис. га (19,15%), соняшнику – 4 833,9 тис. га (18,84%), та ячменю озимого та ярого – 3 377,9 тис. га (13,17%).

Україна, яку часто називають «хлібним кошиком Європи», має другу за величиною площу орних земель в Європі (приблизно 12% від загальної площі), що становить близько 32 млн. га. Цей показник істотно менше, ніж у Росії (122 млн. га), але вище, ніж у Франції (18 млн. га). Конкурентні переваги Україні дає не тільки площа орних земель, але і вид цих земель. В країні розташовано приблизно 25% від світового обсягу високоякісних чорноземних ґрунтів – на частку даного виду ґрунтів припадає 60% сільськогосподарських земель. Це обумовлює менші потреби у використанні добрив, що дає більш високу врожайність культур на кілограм використовуваних добрив.

Також важливе значення має помірний континентальний клімат України, який забезпечує ідеальні умови для вирощування як ярих, так і озимих культур. Крім того, Україна є ідеальною платформою для здійснення експорту як до Росії, так і в ЄС, оскільки вона розташована на перехресті торгових маршрутів зі сходу на захід і з півночі на південь. Всього лише десятиліття тому сільськогосподарські культури вирощувалися тільки на 1 млн. га. У 2010 році Україні обробляла 4,5 млн. га – збільшення на 450% за останні 10 років.

Порівняно з 2012 роком загальну посівну площу було розширено на 313,7 тис. га (на 1,1%), у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – на 107,7 тис. га (на 0,6%), у господарствах населення – на 206,0 тис. га (на 2,5%). У всіх категоріях господарств до закінчення сівби ярих культур площа загибелі озимих на зерно та зелений корм (включаючи ріпак), посіяних під урожай 2013 року, становила 363,2 тис. га, що у 6 разів менше, ніж під урожай 2012 року, а її частка у площі посіву озимини склала всього 3,9% (24,1% у 2012 році).

За даними Інформаційної Компанії «Інфоіндустрія»¹, лідерами серед областей за обсягом посівних площ у 2012 році були Дніпропетровська (1 868,3 тис. га, або 6,8% сукупного обсягу), Одеська (1 764,9 тис. га, 6,42%) та Харківська (1 724,4 тис. га, 6,27%) області (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. Динаміка зміни обсягу посівних площ в Україні

Ранг	Область	Посівні площі, тис. га		Приріст		Частка у сукупному обсязі, %	
		2011	2012	тис. га	%	2011	2012
1	Дніпропетровська	1884,8	1868,3	-16,5	-0,88%	6,81%	6,80%
2	Одеська	1789,2	1764,9	-24,3	-1,36%	6,47%	6,42%
3	Харківська	1712,3	1724,4	12,1	0,71%	6,19%	6,27%
4	Полтавська	1707,5	1707,3	-0,2	-0,01%	6,17%	6,21%
5	Кіровоградська	1641,1	1641,3	0,2	0,01%	5,93%	5,97%
6	Вінницька	1595,3	1612,6	17,3	1,08%	5,77%	5,87%
7	Запорізька	1615,2	1535,1	-80,1	-4,96%	5,84%	5,59%
8	Миколаївська	1539,7	1438,1	-101,6	-6,60%	5,56%	5,23%
9	Донецька	1432,5	1383,4	-49,1	-3,43%	5,18%	5,03%
10	Херсонська	1427,3	1271,2	-156,1	-10,94%	5,16%	4,63%
11	Черкаська	1206,1	1202,7	-3,4	-0,28%	4,36%	4,38%
12	Київська	1134,6	1154	19,4	1,71%	4,10%	4,20%
13	Чернігівська	1082	1138,3	56,3	5,20%	3,91%	4,14%
14	Хмельницька	1076,1	1108,8	32,7	3,04%	3,89%	4,03%
15	Сумська	1059,2	1087	27,8	2,62%	3,83%	3,96%
16	Луганська	994,4	992,2	-2,2	-0,22%	3,59%	3,61%
17	Тернопільська	778,4	796	17,6	2,26%	2,81%	2,90%
18	Житомирська	760	787,6	27,6	3,63%	2,75%	2,87%
19	АР Крим	824,1	767,7	-56,4	-6,84%	2,98%	2,79%
20	Львівська	563,4	596,2	32,8	5,82%	2,04%	2,17%
21	Рівненська	522,9	528,2	5,3	1,01%	1,89%	1,92%
22	Волинська	498,6	519	20,4	4,09%	1,80%	1,89%
23	Івано-Франківська	334,1	359,1	25	7,48%	1,21%	1,31%
24	Чернівецька	303,3	305,6	2,3	0,76%	1,10%	1,11%
25	Закарпатська	189,3	191,5	2,2	1,16%	0,68%	0,70%
	Всього	27671,4	27480,5	-190,9	-0,69%	100,00%	100,00%

Суттєве зростання обсягу виробництва продукції рослинництва порівняно з минулорічним зумовлено прискореними темпами збирання ранніх зернових та інших сільськогосподарських культур і збільшенням їхньої середньої врожайності, що зафіксовано серед усіх основних культур, окрім зернобобових. Більш детально на рис. 1.3.

¹ Режим доступу: <http://infoindustria.com.ua>

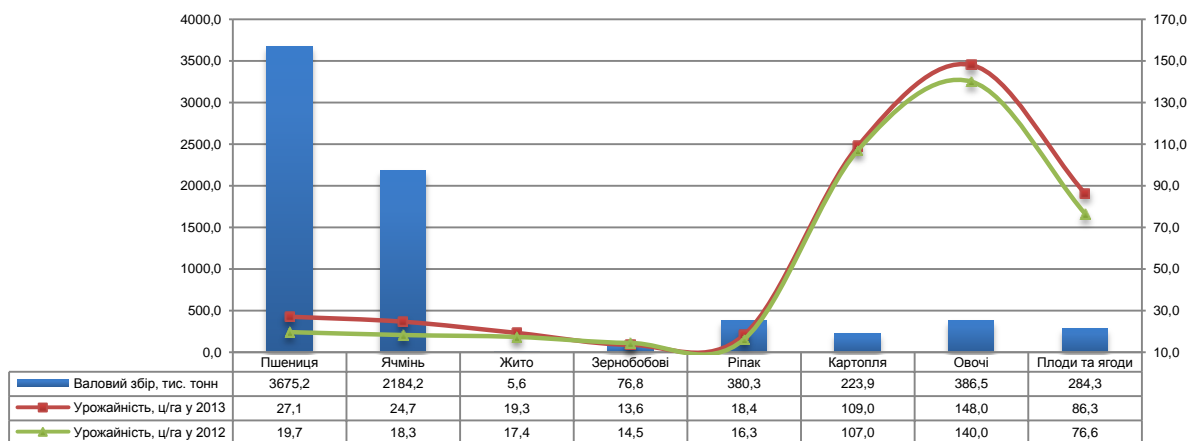

Рис. 1.3. Збирання врожаю в усіх категоріях господарств станом на 1 липня 2013 року

В абсолютному значенні найбільше зроста середня врожайність серед плодів та ягод – на 9,7 ц/га (з 76,6 до 86,3 ц/га), за відносним показником найбільший ріст врожайності належить пшениці – 37,46% (з 19,7 до 27,1 ц/га). Даній культурі також належать максимальні показники збору – 3 675,2 на рівні 50,93% від загального обсягу наведених культур, який становить 7 216,8 тис. тонн.

Зважаючи на те, що основними лідерами за посівними площами є такі культури, як пшениця, соняшник та кукурудза, НРА «Рюрік» більш детально досліджує дані культури. Так, за даними «Інфоіндустрія», сукупний обсяг зібраного урожаю пшениці в Україні у 2012 році становив 16,64 млн. тонн, що на 27,6% менше, ніж у 2011 році (22,98 млн. тонн) (табл. 1.3).

Таблиця 1.3. Динаміка зміни обсягу посівних площ та урожайності пшениці в Україні

Ранг	Область	Посівні площі, тис. га		Приріст посівних площ		Урожайність, ц/га		Приріст урожайності	
		2011	2012	тис. га	%	2011	2012	ц/га	%
1	Одеська	473,5	447,8	-25,7	-5,43%	32,5	20,1	-12,4	-38,15%
2	Запорізька	486,1	422,3	-63,8	-13,12%	30,7	17,9	-12,8	-41,69%
3	Донецька	419,8	404,9	-14,9	-3,55%	33,4	23,6	-9,8	-29,34%
4	Вінницька	394,5	365,2	-29,3	-7,43%	44,7	40,3	-4,4	-9,84%
5	Харківська	434,5	359,5	-75	-17,26%	36,4	30	-6,4	-17,58%
6	Дніпропетровська	487	346	-141	-28,95%	30,8	16,8	-14	-45,45%
7	АР Крим	351,5	313,9	-37,6	-10,70%	33,3	15,8	-17,5	-52,55%
8	Луганська	286,1	298,2	12,1	4,23%	25,8	28	2,2	8,53%
9	Миколаївська	401	255,2	-145,8	-36,36%	31	17,7	-13,3	-42,90%
10	Херсонська	445,1	245	-200,1	-44,96%	33,6	16,7	-16,9	-50,30%
11	Тернопільська	226,3	241,6	15,3	6,76%	40	36,3	-3,7	-9,25%
12	Хмельницька	237,1	235,9	-1,2	-0,51%	42,3	42,6	0,3	0,71%
13	Черкаська	255	221,6	-33,4	-13,10%	39,7	44,8	5,1	12,85%
14	Кіровоградська	295,9	219,9	-76	-25,68%	35,7	28,4	-7,3	-20,45%
15	Полтавська	307,2	207,7	-99,5	-32,39%	34,8	32,9	-1,9	-5,46%
16	Київська	236,1	200,4	-35,7	-15,12%	26,1	46,5	20,4	78,16%
17	Сумська	229,3	195,6	-33,7	-14,70%	28,5	37,2	8,7	30,53%
18	Львівська	153,6	158,73	5,13	3,34%	35,3	33,8	-1,5	-4,25%
19	Чернігівська	177,5	151,9	-25,6	-14,42%	26,1	38,2	12,1	46,36%
20	Волинська	129,9	132,2	2,3	1,77%	36,9	33,4	-3,5	-9,49%
21	Житомирська	122,3	114,3	-8	-6,54%	30,1	35,7	5,6	18,60%
22	Рівненська	109	109,2	0,2	0,18%	38,9	33,9	-5	-12,85%
23	Івано-Франківська	56,4	59	2,6	4,61%	38	38	0	0,00%
24	Чернівецька	41,3	47,8	6,5	15,74%	38,3	39,4	1,1	2,87%
25	Закарпатська	34,1	36,9	2,8	8,21%	26,7	31,2	4,5	16,85%
Всього		6790,1	5790,73	-999,37	-14,72%	33,8	28,7	-5,1	-15,09%

Загальна урожайність пшениці в Україні зменшилась з 33,8 ц/га у 2011 році до 28,7 ц/га у 2012 році (або -15,09%). При цьому падіння урожайності пшениці було нерівномірним. Найбільшого зменшення урожайності зазнали південні регіони: АР Крим (-52,55%), Херсонська (-50,30%), Миколаївська (-42,9%) та Одеська (-38,15%) області. Також суттєве

скорочення урожайності зафіксовано в Дніпропетровській (-45,45%), Запорізькій (-41,69%), Донецькій (-29,34%) та Кіровоградській (-20,45%) областях. При цьому суттєве підвищення урожайності пшениці у 2012 році зафіксовано у Чернігівській (+46,36%), Київській (+78,16%), Сумській (+30,53%), Житомирській (+18,60%) та Черкаській (+12,85%) областях.

Лідерами за урожайністю пшениці в 2012 році були Київська (46,5 ц/га), Черкаська (44,8 ц/га), Хмельницька (42,6 ц/га) та Вінницька (40,3 ц/га) області. Аутсайдерами за цим показником були АР Крим (15,8 ц/га), Херсонська (16,7 ц/га), Дніпропетровська (16,8 ц/га), Миколаївська (17,7 ц/га) та Запорізька (17,9 ц/га) області.

За даними «Інфоіндустрія», загальна сума посівних площ кукурудзи у 2012 році збільшилась на 1 066,4 тис. га, або на 29,41%, порівняно з 2011 роком. Варто відзначити, що площі, використовувані для вирощування кукурудзи, у 2012 році становили 17,08% сукупного обсягу посівних площ в Україні, проти 13,11% у 2011 році.

Серед лідерів за обсягами посівних площ для вирощування кукурудзи у 2012 році були Полтавська (553,8 тис. га, 11,8% загального обсягу), Дніпропетровська (457,0 тис. га, 9,7%) та Кіровоградська (408,5 тис. га, 8,7%) області.

Сукупний обсяг зібраного урожаю кукурудзи в Україні, за даними «Інфоіндустрія», у 2012 році становив 21,18 млн. тонн, що на 4,8% менше, ніж у 2011 році (22,25 млн. тонн) (табл. 1.4).

Таблиця 1.4. Динаміка зміни обсягу посівних площ та урожайності кукурудзи в Україні

Ранг	Область	Посівні площі, тис. га		Приріст посівних площ		Урожайність, ц/га		Приріст урожайності	
		2011	2012	тис. га	%	2011	2012	ц/га	%
1	Полтавська	443,3	553,8	110,5	24,93%	80,9	45,7	-35,2	-43,51%
2	Дніпропетровська	299,7	457	157,3	52,49%	75,5	17,2	-58,3	-77,22%
3	Кіровоградська	288,5	408,5	120	41,59%	73,2	35,1	-38,1	-52,05%
4	Харківська	229,6	343,2	113,6	49,48%	46,3	32,1	-14,2	-30,67%
5	Чернігівська	260,3	323,2	62,9	24,16%	32,5	60	27,5	84,62%
6	Черкаська	262,6	316,1	53,5	20,37%	71,9	60,2	-11,7	-16,27%
7	Вінницька	257,5	305,9	48,4	18,80%	45,5	53,6	8,1	17,80%
8	Київська	224,5	277,7	53,2	23,70%	31,9	73,5	41,6	130,41%
9	Сумська	231,2	273,3	42,1	18,21%	68,3	57,8	-10,5	-15,37%
10	Одеська	134,7	204,8	70,1	52,04%	80,9	15,2	-65,7	-81,21%
11	Хмельницька	144,3	184,6	40,3	27,93%	69,2	62,9	-6,3	-9,10%
12	Миколаївська	106	178,1	72,1	68,02%	39,9	25,2	-14,7	-36,84%
13	Житомирська	126,3	148,2	21,9	17,34%	70,3	68	-2,3	-3,27%
14	Тернопільська	112,2	123,3	11,1	9,89%	48,9	68,2	19,3	39,47%
15	Донецька	102,7	108,8	6,1	5,94%	39,1	25,2	-13,9	-35,55%
16	Луганська	71	90,8	19,8	27,89%	81,7	30,4	-51,3	-62,79%
17	Чернівецька	64,5	67,6	3,1	4,81%	47,4	53,6	6,2	13,08%
18	Херсонська	35,3	65,6	30,3	85,84%	64,4	51,6	-12,8	-19,88%
19	Запорізька	55,8	58,3	2,5	4,48%	64	17,3	-46,7	-72,97%
20	Львівська	39,7	49,5	9,8	24,69%	56,4	48,6	-7,8	-13,83%
21	Івано-Франківська	39,6	49,1	9,5	23,99%	60,2	50,9	-9,3	-15,45%
22	Закарпатська	42,1	43,6	1,5	3,56%	65,8	47	-18,8	-28,57%
23	Рівненська	30,6	33,7	3,1	10,13%	93,3	56,5	-36,8	-39,44%
24	Волинська	18,3	20,5	2,2	12,02%	76,8	84,6	7,8	10,16%
25	АР Крим	6	7,5	1,5	25,00%	65,8	53,5	-12,3	-18,69%
	Всього	3626,3	4692,7	1066,4	29,41%	61,4	45,1	-16,2	-26,45%

Загальна урожайність кукурудзи в Україні зменшилась з 61,4 ц/га у 2011 році до 45,1 ц/га у 2012 році (або -26,45%). При цьому падіння урожайності кукурудзи було нерівномірним. Найбільшого зменшення урожайності зазнали наступні регіони: Одеська (-81,21%), Дніпропетровська (-77,22%), Запорізька (-72,97%), Луганська (-62,79%) та Кіровоградська (-52,05%) області.

При цьому суттєве підвищення урожайності кукурудзи у 2012 році зафіксовано у Київській (+130,41%), Чернігівській (+84,62%), Тернопільській (+39,47%) та Вінницькій (+17,80%) областях.

Лідерами за урожайністю кукурудзи в 2012 році були Волинська (84,6 ц/га), Київська (73,5 ц/га), Тернопільська (68,2 ц/га), Житомирська (68 ц/га) та Хмельницька (62,9 ц/га) області. Аутсайдерами за цим показником були Одеська (15,2 ц/га), Дніпропетровська (17,2 ц/га), Запорізька (17,3 ц/га) та Миколаївська (25,2 ц/га) області.

За даними «Інфоіндустрія», загальна сума посівних площ сояшника у 2012 році збільшилась на 331,3 тис. га, або на 7,27%, порівняно з 2011 роком. Варто відзначити, що площі, використовувані для вирощування сояшника, у 2012 році становили 17,79% сукупного обсягу посівних площ в Україні, проти 16,47% у 2011 році.

Серед лідерів за обсягами посівних площ для вирощування сояшника у 2012 році були Запорізька (555,2 тис. га, 11,35% загального обсягу), Дніпропетровська (501,4 тис. га, 10,25%) та Кіровоградська (408,5 тис. га, 9,83%) області.

Сукупний обсяг зібраного урожаю сояшника в Україні, за даними «Інфоіндустрія», у 2012 році становив 82,72 млн. тонн, що на 9,0% більше, ніж у 2011 році (75,91 млн. тонн).

Загальна урожайність сояшника в Україні збільшилась з 16,65 ц/га у 2011 році до 16,92 ц/га у 2012 році (або +1,59%). При цьому зростання урожайності кукурудзи було нерівномірним. Найбільшого зростання урожайності зазнали наступні регіони: Кіровоградська (+115,29%), Київська (+79,86%), Черкаська (+62,72%) та Чернівецька (+56,06%) області (табл. 1.5).

Таблиця 1.5. Динаміка зміни обсягу посівних площ та урожайності сояшника в Україні

Ранг	Область	Посівні площі, тис. га		Приріст посівних площ		Урожайність, ц/га		Приріст урожайності	
		2011	2012	тис. га	%	2011	2012	ц/га	%
1	Запорізька	580,8	555,2	-25,6	-4,41%	10,5	12,9	2,4	22,86%
2	Дніпропетровська	456,7	501,4	44,7	9,79%	19,7	14,8	-4,9	-24,87%
3	Кіровоградська	458,7	480,7	22	4,80%	8,5	18,3	9,8	115,29%
4	Миколаївська	347,3	421,5	74,2	21,36%	21,7	15	-6,7	-30,88%
5	Донецька	417,2	418,3	1,1	0,26%	18,6	16,1	-2,5	-13,44%
6	Одеська	295,7	391,2	95,5	32,30%	16,8	12,3	-4,5	-26,79%
7	Харківська	364,1	382,6	18,5	5,08%	15,8	23,3	7,5	47,47%
8	Луганська	351,8	349,4	-2,4	-0,68%	17,7	15,8	-1,9	-10,73%
9	Херсонська	309,3	335,8	26,5	8,57%	22,5	8,6	-13,9	-61,78%
10	Полтавська	234,1	242,7	8,6	3,67%	19,4	24,2	4,8	24,74%
11	Вінницька	148,8	160,7	11,9	8,00%	20,9	23,8	2,9	13,88%
12	Черкаська	158	137,7	-20,3	-12,85%	16,9	27,5	10,6	62,72%
13	Сумська	116,1	135,6	19,5	16,80%	15,3	22,8	7,5	49,02%
14	Чернігівська	75,3	91,7	16,4	21,78%	16,6	21,9	5,3	31,93%
15	Київська	87,2	86,9	-0,3	-0,34%	14,4	25,9	11,5	79,86%
16	АР Крим	53,7	67,7	14	26,07%	23,5	10,9	-12,6	-53,62%
17	Житомирська	33,4	44,7	11,3	33,83%	14,5	20,4	5,9	40,69%
18	Хмельницька	35,8	40,7	4,9	13,69%	20,6	19,4	-1,2	-5,83%
19	Тернопільська	13,5	14,4	0,9	6,67%	17,1	20,4	3,3	19,30%
20	Івано-Франківська	5,6	8,4	2,8	50,00%	24,7	22,9	-1,8	-7,29%
21	Чернівецька	7,1	8	0,9	12,68%	13,2	20,6	7,4	56,06%
22	Рівненська	3,1	7,2	4,1	132,26%	18,3	14	-4,3	-23,50%
23	Закарпатська	2,8	3,7	0,9	32,14%	22,6	16,1	-6,5	-28,76%
24	Львівська	1,2	2,6	1,4	116,67%	15,8	20,3	4,5	28,48%
25	Волинська	1,2	1	-0,2	-16,67%	18,2	10,2	-8	-43,96%
	Всього	4558,5	4889,8	331,3	7,27%	16,65	16,92	0,26	1,59%

При цьому суттєве скорочення урожайності сояшника у 2012 році зафіксовано у Херсонській (-61,78%) та Волинській (-43,96%) областях та в АР Крим (-53,62%).

Лідерами за урожайністю соняшника в 2012 році були Черкаська (27,5 ц/га), Полтавська (24,2 ц/га) та Київська (25,9 ц/га) області. Аутсайдерами за цим показником були Херсонська (8,6 ц/га), Волинська (10,2 ц/га) області та АР Крим (10,9 ц/га).

Кінцевою ланкою для сільгоспвиробника у його виробничій діяльності є реалізація власної продукції. Згідно останніх наявних даних, у I півріччі 2013 року загальний обсяг реалізованої продукції сільського господарства порівняно з аналогічним періодом 2012 року зменшився на 11%, у т.ч. продукції рослинництва – на 23%. При цьому, середні ціни продажу аграрної продукції сільськогосподарськими підприємствами за всіма напрямками реалізації за січень-червень 2013 року порівняно з відповідним періодом 2012 року зросли на 4,5%, у т.ч. рослинництва – на 17,5%.

В цілому, за результатами I півріччя 2013 року з категорії рослинництва найбільше було реалізовано кукурудзи – 4 710,7 тис. тонн, найменше – ріпаку, 72,9 тис. тонн. Найдорожчим є соняшник – 4 198,2 грн. за 1 тонну, на якого у 2013 році найбільше зросли ціни за абсолютним показником – на 737,2 грн. за 1 тонну (21,3%), а у відносних величинах найбільший ріст цін зафіксований на пшеницю – 24,4%, (з 1 411,5 до 1 755,9 грн. за 1 тонну).

Тваринництво. У січні-вересні 2013 року індекс обсягу виробництва продукції тваринництва порівняно з відповідним періодом 2012 року становив 104,8%, у т.ч. в аграрних підприємствах – 108,5%, господарствах населення – 102,1%. Динаміка поголів'я худоби та птиці в Україні наведена у табл. рис. 1.6.

Таблиця 1.6. Динаміка поголів'я худоби та птиці в Україні

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	9 міс. 2013
ВРХ, тис. гол.	5079,0	4826,7	4494,4	4425,8	4645,9	5209,3
Свині, тис. гол.	6526,0	7576,6	7960,4	7373,2	7576,7	8407,8
Вівці та кози, тис. гол.	1726,9	1832,5	1731,7	1739,4	1738,2	2071,4
Птиця, млн. гол.	177,6	191,4	203,8	200,76	214,07	255,64

Так, спостерігається позитивна динаміка поголів'я худоби та птиці за всіма категоріями. Зокрема, порівняно з початком 2013 року, протягом 9 місяців поголів'я ВРХ збільшилось на 12,1%, свиней – на 11,0%, вівць та кіз – на 19,2%, птиці – на 19,4%. НРА «Рюрік» відмічає, що упродовж останнього десятиліття спостерігалась тенденція до зниження поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ) та, відповідно, виробництва молока. В 2011 році це призвело до відчутного дефіциту якісного промислового молока та підвищення цін на внутрішньому ринку, проте протягом останніх років ситуація дещо покращилась.

В той же час НРА «Рюрік» відмічає, що згідно з нормативами Міністерства охорони здоров'я України, загальна потреба України в молоці становить 17 млн. т., за встановленого нормативу споживання молока і молочних продуктів (у перерахунку на молоко) населенням 380 кг на людину на рік, в той час як фактичне споживання за останніми наявними даними – близько 205 кг.

Ріст споживання молока, м'яса та інших продуктів їх переробки на внутрішньому ринку, а також зовнішній попит на продукцію українського тваринництва формують основні передумови для зростання галузі скотарства в Україні у майбутньому. Динаміка обсягів виробництва основних продуктів скотарства в Україні наведена в табл. 1.7.

НРА «Рюрік» відзначає, що за результатами 2012 року позитивну динаміку продемонстрували всі основні види продукції скотарства: м'ясо – на 2,9%, молоко – на 2,6%, яйця – на 2,3%.

Таблиця 1.7. Динаміка основних видів продукції скотарства в Україні

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	9 міс. 2013
М'ясо, тис. тонн	2723,2	2738	2925,4	3031,8	3120,9	2328,2
Молоко, тис. тонн	11761,3	11609,6	11248,5	11086,0	11377,6	9012,9
Яйця, млн. шт.	14956,5	15907,5	17052,3	18689,8	19110,5	15187,0

Аграрними підприємствами (крім малих) у січні-вересні 2013 року порівняно з відповідним періодом 2012 року обсяг вирощування худоби та птиці збільшено на 12,1%, у т.ч. свиней – на 14,5%, птиці – на 13,3%, але скорочено вирощування великої рогатої худоби (на 0,7%). Відношення загального обсягу вирощування худоби та птиці до реалізації тварин на забій становило 105,6% (у січні-вересні 2012 року – 108,1%). Середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі збільшились на 1,2%, свиней – на 3,8%, і, відповідно, становили 505 г та 460 г.

У порівнянні з продукцією рослинництва, середня ціна на продукти тваринництва суттєво зменшилась. Найбільше знизилась ціна на ВРХ (у живій вазі) – з 13 097,9 до 10 805,8 грн. за 1 тонну, тобто на 17,5%. Ціна на птицю, яйця та свиней знизилась помірніше. Підвищилися ціни лише на молоко – на 540 грн. за 1 тонну (19,9%), з 2 713,8 до 3 253,8 грн. за 1 тонну. Найбільші обсяги реалізації м'яса належать птиці, якої продано 571,6 тис. тонн, що більш ніж в 6 разів перевищує обсяги реалізації ВРХ.

НРА «Рюрік» зазначає, що компанії, що торгують сировинними товарами, піддаються впливу коливань обсягів реалізації і цін. На поставки можуть впливати різні фактори, включаючи погодні умови та експортні квоти, що встановлюються урядом відповідної країни.

У той же час ці дві змінні – ціна і обсяг – мають тенденцію змінюватися назад пропорційно, що забезпечує певну компенсацію негативної динаміки одного з них. Крім того, компанії, що ведуть діяльність в агропромисловому секторі України, як правило, отримують переваги від вертикальної інтеграції, яка скорочує ці коливання.

Висхідна динаміка цін, як правило, збільшує маржу прибутку для торгових компаній, в той час як низькі ціни скорочують маржу. Коливання цін на сировинні товари можуть вплинути на грошовий потік торгової компанії, оскільки може відбуватися різка зміна товарних запасів. Ліквідність має критичне значення для підтримки діяльності компаній у цих обставинах, а також протягом тривалих періодів слабких доходів.

Компанії з виробництва сировинних харчових продуктів стикаються з циклічністю ринкових цін, періодичною появою інформації про загрозу здоров'ю і невисокою маржею прибутку. Державна підтримка та/або торгові бар'єри також можуть грати важливу роль в ринковій динаміці. Диверсифікація за кількома видами продукції і країнами діяльності підвищує кредитоспроможність таких компаній.

Агрохолдинги. Ситуація з ринком землі в Україні несе в собі додатковий ризик для агропромислових компаній. Оскільки земля орендується у приватних власників, є ризик того, що вони не захочуть надавати у використання свою землю, що робить подальше розширення бізнесу складним і, потенційно, дорогим – оскільки недостатність доступних земель може призвести до підвищення цін на оренду. Також, одним із додаткових ризиків

є неврегульованість та подальші суттєві зміни у земельному законодавстві України. Складні економічні і політичні умови в країні відбиваються і на таких великих гравцях ринку, як агрохолдинги. Але, незважаючи на всі труднощі, більшість компаній не тільки не втрачають своїх позицій, а й неухильно продовжують рух за наміченим шляхом, значно нарощуючи земельний банк, розширюючи потужності зі зберігання зерна і набуваючи інші активи.

За даними «Інфоіндустрія», процес укрупнення земельних банків агрохолдингів в Україні триває. Близько 20 агрохолдингів мають у розпорядженні більше 100 тис. га землі. Перелік найбільших агрохолдингів в Україні станом на 16 квітня 2013 року наведено в табл. 1.8.

Таблиця 1.8. Найбільші агрохолдинги в Україні за версією «Інфоіндустрія»

Ранг	Назва	Спеціалізація	Біржа	Регіони, де знаходиться земля
1	Укрлендфармінг	Сахар, яйця, кукурудза, продукція тваринництва	"Авангард" - 23% акцій котирується в Лондоні, "Ленд Вест Компані" Kremney Public Co включений до лістингу Франкфуртської біржі, не виключається вихід на IPO об'єднаного холдингу	Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Рівненська, Житомирська, Полтавська, Сумська, Херсонська, Миколаївська
2	NCH Capital (Cew Century Holdings)	Рослинництво (зернові)	Тільки материнська компанія	Хмельницька
3	Кернел (Kernel Holding S.A.)	Соняшникова олія	Варшавська фондова біржа Warsaw Stock Exchange	Одеська, Полтавська, Черкаська, Хмельницька, Миколаївська
4	Мрія (Mriya Agro Holding)	Зернові, олійні, цукровий буряк, картопля	Франкфуртська фондова біржа Frankfurt Stock Exchange	Чернівецька, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька, Львівська
5	МХП (Миронівський хлібопродукт) MHP S.A.	Птахівництво (виробництво і продаж продуктів із м'яса курчат)	Лондонська фондова біржа London Stock Exchange (35%)	АР Крим, Черкаська, Київська, Вінницька, Житомирська
6	Українські аграрні інвестиції	Зернові (кукурудза) і олійні (соняшник)	Готується до IPO на Варшавській біржі	Чернігівська, Кіровоградська, Сумська, Полтавська, Чернівецька, Черкаська, Київська, Тернопільська, Хмельницька, Івано-Франківська
7	Астарта-Київ (Astarta Holding N.V.)	Виробництво цукру	Варшавська фондова біржа Warsaw Stock Exchange	Хмельницька, Вінницька, Полтавська
8	HarvEast Holding	Рослинництво і молочне скотарство	–	Донецька, Запорізька, Черкаська, Житомирська і АР Крим
9	Агротон (Agroton Public Limited)	Зернові, олійні, продукція тваринництва	Варшавська фондова біржа Warsaw Stock Exchange (26,2%), Франкфуртська фондова біржа Frankfurt Stock Exchange (25%)	Луганська
10	Нафком Агро	Растениеводство (зерновые и технические)	–	Чернігівська, Вінницька, Полтавська, Сумська
11	Сінтал (Sintal Agriculture PLC)	Зернові, цукор	Франкфуртська фондова біржа Frankfurt Stock Exchange (15% + 17,2%=32,2%) Планується IPO об'єднаного холдингу	Херсонська, Харківська
12	Valinor (Valans Group)	Зернові (пшениця, ячмінь і кукурудза), олійні (соняшник, ріпак) і цукровий буряк	–	Херсонська, Полтавська, Черкаська, Вінницька
13	ІМК	Виробництво олійних і зернових культур, а також картоплі, виробництво молока	Варшавська фондова біржа Warsaw Stock Exchange (24%)	Полтавська, Черкаська, Сумська
14	Приват-Агроцентр (Приват Холдінг 27.04.2012)	Рослинництво (зернові і технічні), молочне скотарство	–	Дніпропетровська, Кіровоградська, Харківська, Черкаська, Полтавська, Одеська, Миколаївська, Львівська, АР Крим
15	ТД «Укргропром»	Насінництво, вирощування озимих зернових та олійних культур	–	Вінницька, АР Крим, Одеська, Запорізька, Дніпропетровська, Харківська, Кіровоградська, Полтавська, Чернігівська, Житомирська, Рівненська, Хмельницька, Сумська
17	Агрейн	Вирощування зернових та олійних культур, тваринництво	–	Чернігівська, Одеська
18	Лотуре-Агро	Зернові (пшениця, соняшник, кукурудза, горох)	Планується IPO на Варшавській фондовій біржі Warsaw Stock Exchange Планується подати заявку на лістинг на основному майданчику Лондонської біржі, а пізніше – на основному майданчику столичній NASDAQ OMX	Луганська, Сумська, Хмельницька, Житомирська, Харківська
18	Alpcot Agro	Зернові та олійні культури (ріпак, пшениця, ячмінь, кукурудза і соя)	–	АР Крим, Хмельницька, Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, Тернопільська, Житомирська

Окремо НРА «Рюрік» зауважує, що мораторій на продаж землі було продовжено до 01.01.2016 р. Серед основних причин продовження мораторію – відсутність земельного кадастру та належної законодавчої бази. За очікуваннями НРА «Рюрік», після відміни мораторію укрупнення агрохолдингів продовжиться більш швидкими темпами. В той же час Агентство зауважує, що на сьогодні агрохолдинги навчилися обходити мораторій. Зокрема, вони укладають договори емфітевзису, опціони на придбання сільськогосподарських підприємств зі значним земельним банком, використовують дочірні підприємства тощо.

Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Державного комітету статистики України (режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>), даних та матеріалів ІК «Інфоіндустрія» (режим доступу: <http://infoindustria.com.ua>).

Повні версії аналітичних оглядів завжди є у вільному доступі на офіційному сайті НРА «Рюрік» (<http://rurik.com.ua>).

Відповідальний за випуск: Директор з розвитку НРА «Рюрік», к.е.н., Долінський Леонід Борисович, тел. (044) 383-04-76.

Відповідальний аналітик: Старший фінансовий аналітик, Ковальчук Олександр Сергійович, тел. (044) 484-00-53 (вн. 117).

Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Державного комітету статистики України (режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>)

За більш детальною інформацією з питань макроекономічних та галузевих оглядів звертайтеся до офіційного сайту НРА «Рюрік» (<http://rurik.com.ua>) або за телефоном (044) 383-04-76.

НРА «Рюрік» надає Вам право копіювати документи, надруковані або опубліковані на офіційному сайті тільки для некомерційного використання в межах Вашої організації виключно за умови посилання на НРА «Рюрік», як джерело інформації. Користуючись цим правом, Ви погоджуєтесь, що дія визначених тут авторських і суміжних прав поширюється на будь-яку зроблену в такий спосіб копію цих документів. Кожен опублікований НРА «Рюрік» документ може містити також й інші положення про охорону прав власності й авторських прав щодо цього документа. Крім вищезазначеного, ніщо з наведеного тут не може означати передачі будь-кому будь-яким чином будь-яких авторських чи суміжних прав НРА «Рюрік» або третій стороні. Будь-який продукт, процес або технологія, зазначена в цьому документі, може бути об'єктом інших прав інтелектуальної власності НРА «Рюрік» і може не бути ліцензованою.

Ця публікація надається за принципом «як є», без жодних гарантій, прямих або непрямих включно, але не обмежуючись непрямими гарантіями її товарної цінності, придатності для певних цілей або відсутності порушення авторських прав.

Будь-яка публікація НРА «Рюрік» може містити неточності й помилки. У публікації можуть вноситися зміни, які відображаються в наступних виданнях цих публікацій. НРА «Рюрік» може в будь-який момент без попереднього повідомлення вносити покращення та зміни в описану в цих публікаціях інформацію.

Якщо особа, що ознайомилася зі змістом опублікованого документа НРА «Рюрік» надсилає електронною поштою чи будь-яким іншим способом питання, коментарі, припущення й т. ін. щодо змісту документа НРА «Рюрік», вони вважаються не конфіденційними й НРА «Рюрік» не несе стосовно цієї інформації жодних зобов'язань і має право вільно використовувати, відтворювати, поширювати таку інформацію без будь-яких обмежень.

Далі, НРА «Рюрік» має право вільно використовувати отримані таким чином ідеї, ноу-хау й технології в будь-яких цілях включно, але не обмежуючись розробкою, виробництвом і маркетингом продуктів і послуг, де використовуються ці ідеї.

Всі права захищені. НРА «Рюрік» не несе відповідальності за статистичні дані, взяті з офіційних сайтів державних органів України або інших юридичних осіб.

НРА «Рюрік»

☎ 04053 Україна, м. Київ, вул. Артема 52а

+38 (044) 383 0476, +38 (044) 484 0053

e-mail: info@rurik.com.ua

www: rurik.com.ua